

ĐỔI MỚI CÔNG TÁC QUẢN LÝ VÀ HOẠT ĐỘNG của hệ thống di tích và bảo tàng lưu niệm về chủ tịch Hồ Chí Minh

PGS.TS. TRƯƠNG QUỐC BÌNH*

1- Vai trò quan yếu và những thành tựu cơ bản của các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị những di sản về Chủ tịch Hồ Chí Minh ở Việt Nam.

Trong kho tàng di sản văn hóa của dân tộc ta, những di tích và di vật của Chủ tịch Hồ Chí Minh - người anh hùng giải phóng dân tộc, vị lãnh tụ vĩ đại của nhân dân Việt Nam, nhà văn hóa lớn của nhân loại, ngời lên như những dấu son chói lọi.

Những năm qua, được sự quan tâm của Đảng và chính quyền các cấp cùng sự ủng hộ nhiệt tình của đông đảo các tầng lớp nhân dân ở trong nước và ngoài nước, hàng nghìn địa điểm và công trình được coi là những di tích lịch sử lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh đã được nghiên cứu, phát hiện để bảo vệ và phát huy giá trị dưới nhiều hình thức, hàng chục nghìn hiện vật, tài liệu có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học - những sưu tập hiện vật gốc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đã được sưu tầm, bảo quản trong các kho cơ sở của các bảo tàng. Trên cơ sở đó, chúng ta đã xúc tiến việc bảo vệ và phát huy giá trị các di tích là bất động sản; đồng thời, xây dựng một hệ thống bảo tàng và di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh để giữ gìn và phát huy những di sản văn hóa đặc biệt này.

Hiện nay, ngoài Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương và Khu Di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch ở Hà Nội, còn có một hệ thống 12

chi nhánh bảo tàng và di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh tại các địa phương, bao gồm:

- Khu di tích Kim Liên, Nghệ An.
- Khu di tích 48 Hàng Ngang, Hà Nội.
- Khu di tích Vạn Phúc, Hà Đông.
- Khu di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh, Cao Bằng.
- Khu tưởng niệm Bác Hồ, thị xã Nghĩa Lộ.
- Khu tưởng niệm cụ Nguyễn Sinh Sắc, Cao Lãnh, Đồng Tháp.
- Chi nhánh Thừa Thiên - Huế, thành phố Huế.
- Chi nhánh Quân khu V, thành phố Đà Nẵng.
- Chi nhánh Bình Thuận, thị xã Phan Thiết.
- Chi nhánh Gia Lai- Kon Tum, thị xã Pleiku.
- Chi nhánh thành phố Hồ Chí Minh.
- Chi nhánh Quân khu IX, thành phố Cần Thơ.

Về cơ bản, có thể khẳng định rằng, các di tích lịch sử và các bảo tàng về Chủ tịch Hồ Chí Minh ở nước ta có vai trò hết sức quan trọng trong việc tuyên truyền, giới thiệu về thân thế và sự nghiệp cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với các tầng lớp nhân dân trong nước và nước ngoài, đặc biệt là trong sự nghiệp giáo dục thế hệ trẻ. Trong những năm qua, các di tích và bảo tàng về Chủ tịch Hồ Chí Minh trong toàn quốc đã đón tiếp, hướng dẫn và phục vụ hàng chục triệu lượt khách, trong đó có hàng triệu lượt khách nước ngoài từ gần hai trăm quốc gia và các tổ chức quốc tế.

* GIÁM ĐỐC

Chính vì thế, hoạt động bảo vệ và phát huy các di tích và bảo tàng Chủ tịch Hồ Chí Minh đã và đang có những đóng góp không thể phủ nhận trong công tác giáo dục về tư tưởng Hồ Chí Minh mà còn góp phần không nhỏ vào sự nghiệp giáo dục và phát huy truyền thống cách mạng của Đảng và nhân dân ta, động viên các tầng lớp nhân dân đóng góp sức người, sức của cho sự nghiệp và bảo vệ nền độc lập dân tộc, thống nhất Tổ quốc.

Ngoài việc thực hiện chức năng mang tính nhiệm vụ, thì tùy theo những nội dung chủ đạo của mình, các cơ quan quản lý và bảo tàng về Chủ tịch Hồ Chí Minh từ trung ương đến các địa phương, mà đặc biệt là Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương và Khu Di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch ở Hà Nội đã và đang thường xuyên thực hiện các đề tài nghiên cứu phối hợp tổ chức các cuộc hội thảo khoa học để không ngừng nâng cao chất lượng hoạt động và trình độ cán bộ.

Ngoài những tập sách giới thiệu về các di tích, các sưu tập của mình, Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương và Khu Di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch tại Hà Nội, các bảo tàng và cơ quan quản lý di tích còn xuất bản nhiều công trình khoa học về những vấn đề có liên quan đến thân thế và sự nghiệp cách mạng vĩ đại của Bác Hồ, góp phần không nhỏ vào sự nghiệp giáo dục về tư tưởng chính trị nói chung và tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu không thể phủ nhận nói trên, từ thực tiễn tổ chức và hoạt động của các bảo tàng và di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh hiện nay ở nước ta, chúng tôi thấy, vẫn cần trao đổi và đề xuất một số ý kiến cho việc đổi mới tổ chức và hoạt động hệ thống bảo tàng và di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh nhằm phát huy hơn nữa những vai trò và vị trí đặc biệt của các thiết chế văn hóa đặc biệt này.

2- Đổi mới tổ chức và hoạt động của các bảo tàng và di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh ở nước ta trong tình hình hiện nay

Căn cứ vào những nhu cầu và định hướng của việc phát triển hệ thống bảo tàng ở Việt Nam, đồng thời, xuất phát từ thực trạng tình hình tổ chức hoạt động của các bảo tàng và di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh hiện nay, những kiến nghị có tính giải pháp của chúng tôi bao gồm

một số nội dung sau:

2.1- *Kiến toàn tổ chức hoạt động của hệ thống bảo tàng và di tích về Chủ tịch Hồ Chí Minh:*

2.1.1- Từng bước chỉnh lý hệ thống trưng bày của Bảo tàng Hồ Chí Minh theo định hướng tăng cường hiện vật gốc về thân thế và sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh thông qua việc thực hiện có hiệu quả Dự án chỉnh lý nâng cấp Bảo tàng Hồ Chí Minh với sự phối hợp có hiệu quả của các cơ quan và các nhà khoa học thuộc các chuyên ngành hữu quan.

2.1.2- Xuất phát từ thực trạng tổ chức quản lý và hoạt động hiện nay đối với các di tích và bảo tàng lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh tại các tỉnh và thành phố ở nước ta, cần thẳng thắn công nhận rằng, trong thực tế, việc quản lý các chi nhánh của hệ thống Bảo tàng Hồ Chí Minh hiện nay về thực chất không phù hợp với nội dung của khái niệm "chi nhánh", vì Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương không quản lý toàn diện, trực tiếp về tổ chức, nhân sự, về kinh phí hoạt động của các cơ sở này.

Do đó, về tổ chức, theo chúng tôi, cần đưa các khu di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh trực thuộc sự quản lý trực tiếp của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch các tỉnh, thành phố. Về hoạt động, đề nghị chuyển các nội dung trưng bày của các đơn vị đang được coi là chi nhánh của Bảo tàng Hồ Chí Minh hiện có tại Bình Thuận, thị xã Phan Thiết; tại Gia Lai - Kon Tum, thị xã Pleiku; tại Thừa Thiên - Huế, thành phố Huế; tại thành phố Hồ Chí Minh; tại Quân khu V, thành phố Đà Nẵng và tại Quân khu IX, thành phố Cần Thơ về các Bảo tàng tỉnh, thành phố sở tại và các phân viện Bảo tàng Lịch sử quân sự Việt Nam.

Sau khi chuyển các phần trưng bày này theo đề xuất nói trên, cần lưu ý là, những nội dung trong trưng bày về Bác Hồ với địa phương và địa phương với Bác Hồ phải được coi là một trong những nội dung quan trọng nhất của hệ thống trưng bày của các bảo tàng tỉnh, thành phố. Đồng thời, duy trì và tăng cường sự giúp đỡ về chuyên môn, nghiệp vụ của Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương.

2.1.3- Đề nghị các cấp ủy Đảng và UBND các tỉnh, thành phố thực hiện nghiêm túc chỉ thị của Bộ Chính trị về việc không xây dựng những mô hình khu nhà sàn Bác Hồ; không xây dựng

các bản sao của hệ thống trưng bày về thân thế và sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh nhằm hạn chế sự trùng lặp của các phần trưng bày.

Mặt khác, để đáp ứng những tình cảm của nhân dân và cán bộ các địa phương trong toàn quốc đối với Bác Hồ, đề nghị Nhà nước tạo điều kiện về kinh phí và phương tiện để Bảo tàng Hồ Chí Minh trung ương thường xuyên tổ chức các cuộc trưng bày lưu động về thân thế và sự nghiệp cách mạng của Bác Hồ tại tất cả các vùng, miền trong toàn quốc, đặc biệt là các vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào các dân tộc ít người, giới thiệu bằng chữ và tiếng dân tộc để phục vụ đồng bào nhân dân.

2.2- Đổi mới các hoạt động nhằm lưu niệm, tôn vinh các đồng chí lãnh đạo của Đảng và Nhà nước:

Cho đến nay, ngoài hệ thống các bảo tàng và di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh, Chủ tịch Tôn Đức Thắng, còn có không ít công trình tưởng niệm về các đồng chí nguyên là lãnh đạo cao cấp của Đảng và Nhà nước, nhiều nơi gọi là bảo tàng, đã được xây dựng ở hầu khắp các địa phương trong toàn quốc (như nhà lưu niệm đ/c Hoàng Văn Thụ ở huyện Văn Lãng và thị xã Kỳ Lừa, nhà lưu niệm đ/c Lương Văn Chi ở Lạng Sơn; các nhà lưu niệm đ/c Ngô Gia Tự, Nguyễn Văn Cừ, Hoàng Quốc Việt tại Bắc Ninh; nhà lưu niệm đ/c Nguyễn Đức Cảnh, Nguyễn Văn Linh, Nguyễn Công Hoà, Lê Duẩn, Hoàng Quốc Việt tại Hải Phòng; nhà tưởng niệm đ/c Nguyễn Lương Bằng, Nguyễn Văn Linh, Lê Văn Lương, Tô Hiệu, Nguyễn Bình, Lê Thanh Nghị tại Hải Dương; nhà lưu niệm các đ/c Trường Chinh, Lê Đức Thọ tại Nam Định; nhà đ/c Lê Duẩn tại Quảng Trị; nhà lưu niệm đ/c Lê Duẩn, Tố Hữu tại thành phố Huế; nhà lưu niệm các đ/c Võ Văn Kiệt, Phạm Hùng, Trần Văn Trà tại khu căn cứ Tân Biên, tỉnh Tây Ninh...) hoặc tự tổ chức theo nguyện vọng của các gia đình các đồng chí này.

Do chưa có những quy định cụ thể về vấn đề tổ chức quản lý và chính sách đối với người làm công tác trông nom bảo quản, nên không ít công trình này cũng đang bị xuống cấp vì không có ngân sách để thường xuyên duy tu bảo dưỡng. Mặt khác, "hiện nay, trên thực tế, đang có tình trạng lợi dụng việc thành lập nhà lưu niệm để biến nhà cửa, tài sản của Nhà nước thành của riêng", do vậy, "Cần quy định rõ về

Trương Quốc Bình: Đổi mới công tác quản lý...

các loại thiết chế văn hoá này để vừa bảo vệ được tài sản nhà nước, vừa không làm mai một các giá trị văn hóa vật thể" như ý kiến của một số đại biểu quốc hội.

Xuất phát từ thực tế nói trên, chúng tôi cho rằng, ngoài hệ thống các bảo tàng và di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh, việc lưu niệm, tôn vinh các đồng chí lãnh đạo khác của Đảng và Nhà nước chỉ nên được thực hiện với những hình thức và nội dung sau đây:

- Duy trì hoạt động của Bảo tàng Tôn Đức Thắng ở quy mô như hiện nay.

- Không xây dựng bảo tàng lưu niệm về thân thế và sự nghiệp cách mạng của các đồng chí lãnh đạo cao cấp khác của Đảng và Nhà nước. Việc lưu niệm và tôn vinh các đồng chí này được thực hiện bằng các hình thức như:

+ Tổ chức kết hợp giới thiệu tại Bảo tàng Cách mạng Việt Nam, Bảo tàng Quân đội và các bảo tàng tỉnh, thành phố trên cơ sở Danh mục các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước được Bộ Chính trị, Trung ương Đảng và Ủy ban Thường vụ Quốc hội quyết định.

+ Ngoài ra, để tỏ lòng ngưỡng mộ và ghi tạc công lao của các vị danh nhân tiền bối, đặc biệt là các đồng chí lãnh đạo cao cấp của Đảng và Nhà nước, có thể lựa chọn để thực hiện những hình thức khác nhau của việc tưởng niệm như: đặt tên đường phố, trường học; xuất bản sách; đưa vào các chương trình giáo dục ngoại khóa học đường về lịch sử, văn hoá và các hình thức văn hoá nghệ thuật khác, không nhất thiết chỉ thực hiện việc lưu niệm tại các công trình mà những vị được ghi công đã từng sinh sống hoặc hoạt động, cũng không nhất thiết phải xây dựng các công trình tưởng niệm hoặc bảo tàng quá đồ sộ như đã được thực hiện ở một số địa phương trong những năm qua.

Trên đây là một số ý kiến của chúng tôi về đổi mới công tác quản lý và hoạt động của các khu di tích và bảo tàng về Chủ tịch Hồ Chí Minh ở nước ta hiện nay cùng những kiến nghị có tính giải pháp, nhằm phát huy hơn nữa những di sản văn hoá vô giá của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong sự nghiệp giáo dục truyền thống cách mạng và xây dựng nền văn hoá mới ở nước ta trong những bối cảnh mới của tình hình mới./

T.Q.B